

Немања Радусиновић:

У ПОТРАЗИ ЗА КВАЛИТЕТОМ

А Довољно сте дуго у пракси да бисте могли да процените употребљивост знања које сте понели из Школе. Да ли Вас је Школа припремила за успостављање контакта са инвеститором, организовање архитектонског посла, укључујући правну, економску и градитељску делатност, стриктно придржавање задатих рокова, што је све, рекло би се, кључ успеха у пракси?

□ У одговору на ово питање, своје стручно знање стечено школовањем морам да поделим у две врсте. Прва врста образовања је она коју пружа наш Архитектонски факултет Универзитета у Београду, где се усваја свеобухватно и темељно знање из наше струке и уметности код нас, а и у целом свету.

Сасвим друге врсте је образовање са постдипломских студија у College of Architecture, Ball State University, USA где су практична деловања у струци основа стручног знања. Упоредујући ова два факултета са становишта практичног архитектонског рада, знања са београдског факултета које сам собом понео на магистарске студије у САД, је састављено од универзалних вредности и стремљења ка естетском квалитету, али нема јасно дефинисаних савремених практичних елемената архитектонског пословања.

Са друге стране, знање усвојено на америчким факултетима представља стриктно прагматичан приступ нашој струци, који доноси велике предности у архитектонској продуктивности. Овакав став, гледајући опет са становишта практичног архитектонског рада, доводи до бољег фокусирања на основне ствари продуктивности у архитектури које сте и Ви набројали у свом питању: "Успостављање контакта са инвеститором, организовање архитектонског посла, укључујући правну, економску и градитељску делатност, стриктно придржавање задатих рокова"... Код нас, оваква питања изгледају расплнута у великом обиму задатака са којима студенти треба да се носе и мислим да би било од великог значаја поново освежити и ту, практичну сферу архитектуре на нашим факултетима.

Тржишна привреда не трпи неуспехе у споменутим пољима практичног архитектонског деловања и сваки архитекта поред теоријског знања и уметничког надахнућа мора да буде усавршен и у менаџерском пољу стручног посло-

вања. Проучавање ових грана наше струке у САД било ми је од неизмерног значаја и мислим да је сада добар тренутак да се и ове практичне сфере архитектонског рада и деловања примене кроз програме архитектонских факултета код нас.

А Боравили сте и радили у Америци. У чему су битне разлике између Вашег америчког и овдашњег искуства?

□ Да, после завршених постдипломских студија у САД, део практичног искуства у иностранству стекао сам радећи у Њујорку, у фирми "Schwartz Architects" на познатом пројекту Менхетн ферибот терминала архитекте Роберта Вентурија, као и на пројектима објекта рекламне агенције "Deutsch" у Њујорку и Лос Анђелесу, објекту Зоолошког врта у Сан Дијегу, продавници улазница за представе Бродвеј театара на Тајмс Скверу, споменику Мартину Лутеру Кингу у Вашингтону, стамбеним зградама у Њујорку...

Други део свог искуства у архитектонској пракси стекао сам у Мајамију, у светски реномираној фирми "Arquitectonica International", радећи и учествујући у пројектима као што су "Disney's" хотел у Хонг Конгу, пословни центар "La Defense" у Паризу, зграда Европске инвестиционе банке у Луксембургу, Планет Холивуд казино у Лас Вегасу, фудбалски стадион у Барселони, пословни центар у Кини, стамбене зграде у Мајамију, Лос Анђелесу...

Ово, за мене непроцењиво искуство, пренео сам у своју фирму "Architectum" са намером да комбинацијом споменутог начина рада и стеченим теоријским знањем са оба континента допринесем и архитектонском континуитету нашег поднебља. Мислим да нашој архитектури треба узлет, и предстоји узлет, али само кроз поновно успостављање кредибилитета *архитекте-професионалца-менаџера* и примене законитих правила тржишне привреде. Веома битно је што ће се применом ова два елемента у нашем раду искристалисати и професионални ниво целог пословања, јер је за практично деловање са наше архитектонско-менаџерске стране потребна савремена и професионална друга, инвеститорска страна која је данас у већини случајева далеко испод потребног нивоа или оног који је успостављен у САД.

Организовањем архитектонског рада на личном, институционалном и правном нивоу, а

затим применом у пракси кроз формирање и поштовање буџета и рокова, формирање кодекса са ценама архитектонског рада и услуга, потписивањем и поштовањем уговора са знањем, и реалним консеквенцама у случају непоштовања одредби, формираће се нова (нормална) правила игре у којој непрофесионалци не треба да учествују.

Самим тим, решиће се и питања од елементарног значаја како за нашу струку, тако и за изгледе и функционисање читавих градова: квалитет пројекта, поштовање пројекта, ауторство, поштовање исплата... И све ће се тако довести у онај ред који морамо да предамо следећим генерацијама.

А Палата ДДОР у Панчеву (АРХИТЕКТУРА '82) је проистекла из Вашег ангажовања у фирми ВЕСТАНС ДДОР. Зграда је освојила неподељене симпатије инвеститора, становника Панчева, стручне критике. Чиме се тренутно бавите, ентеријерима, пројектовањем објеката?

□ Пројекат за зграду "ДДОР Нови Сад а.д." у Панчеву рађен је кроз примену организације послова из Architectonica-а и са сталном електронском спрегом Мајами - Нови Сад. Ангажован од стране фирме "ДДОР Нови Сад а.д.", идејне пројекте сам радио у Мајамију и слао електронском поштом тиму у Новом Саду, на челу са архитеком Бором Радусиновићем.

Ова константа спрега, и временска разлика Србија - САД, отворили су нам нови временски простор за разраду пројекта у циљу квалитета и максимално нам повећали продуктивност, из које је крајем 2003. године проистекао објекат нове филијале "ДДОР Нови Сад" у Панчеву. До самог краја извођења одржан је високо професионални ниво архитектонске сарадње, везе инвеститор - пројектант и извођења радова и поносан сам да кажем да је овај објекат награђен наградом за изведено дело Друштва архитеката Новог Сада и главном наградом "Златна форма" Друштва примењених уметника Војводине.

Поред повољног мишљења инвеститора и стручне критике, највећом наградом за наш рад сматрам добијене "неподељене симпатије ... становника Панчева" јер је то знак да смо у најпозитивнијем смислу допринели развоју архитектонског наслеђа једне средине и ос-

тавили квалитетан траг данашњице на који ће се наставити будући ствараоци у потрази за квалитетом.

Као и за пројекат филијале ДДОР Нови Сад у Панчеву, пројекат индивидуалног породичног објекта, који завршава у Сремској Каменици, заснован је на комбинацији стеченог знања и радног искуства из иностранства у циљу интерполације задатих елемената у модеран, функционалан и изражајан објекат 21. века.

Мислим да су професионална сарадња и контакти са инвеститором произвели објекат који ће својим модерном идентитетом иницирати даљњи развој овог дела Сремске Каменице у савременом правцу. Исто тако, иако је инвеститор овог објекта мој познаник Др. Ненић докторирао у САД, па му је овакав систем пословања познат, надам се да ће овај нови објекат иницирати и будући савремени начин сарадње инвеститора и пројектаната: утврђен буџет, утврђен посао, утврђена цена, утврђени рокови, утврђене одговорности, утврђене исплате...

А Између неколико одредница сваког архитектонског дела, којој дајете предност: техничком квалитету објекта (тзв. hi-tech), стилским иновацијама, подређивању окружењу? Или све ове елементе, видљиве на Палати ДДОР у Панчеву, једноставно везујете у јединствени појам квалитета архитектонског дела?

□ Многи елементи, поред елемената које сте набројали, сачињавају јединствену целину архитектонског дела. Сви елементи, тј. нивои архитектонског дела, налазе се у балансираној, узрочно-последичној вези успостављеној на микро и макро плану. Веза између нивоа омогућава њихово изражавање кроз јединствену просторну целину, али дозвољава и ненаметљиво откривање сваког нивоа дела појединачно.

Мислим да је квалитетно архитектонско дело свеобухватно планирана и изведена интервенција у простору која, својим постојањем, тај нови простор усавршава на свим нивоима и иницира његов позитиван развој кроз време. А број препознатих нивоа одређује величину архитектуре.

А У нашој архитектонској пракси урбанистички и архитектонски конкурси су више средство за личну промоцију награђених учесника него пут ка реализацији идеја. Уз то, конкурсни програми су преобимни, захтевају пуно рада и слободног времена, па су учесници најчешће студенти иза којих се, као ментори, појављују професори Архитектонског факултета. Да ли сте у прошлости учествовали у конкурсима, да ли ћете у будућности учествовати у конкурсима, каква су Ваша искуства?

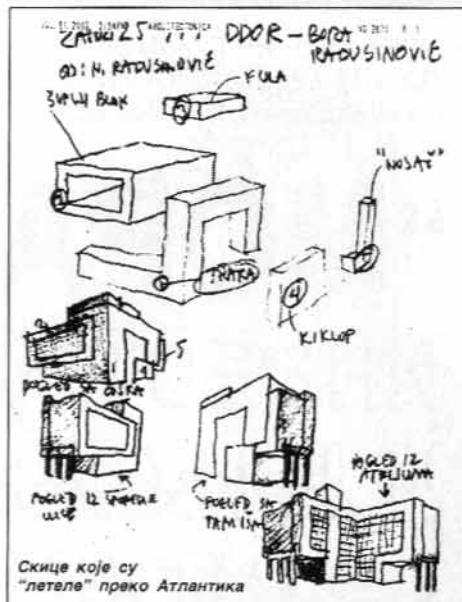
□ Да, учествовао сам у конкурсима и намеравам да учествујем у њима у будућности. Конкурси су освежење у раду архитекте где може да се покаже нешто најважније за нашу професију: ИДЕЈА. Она је наша основа.

Имајући то у виду, мислим да је грешка организовати конкурсе на којима се тражи обимна и детаљна разрада пројекта. Дуготрајан рад са неизвесном надокнадом никоме није пожељан а значајно одузето време представља чист материјални губитак професионалним фирмама.

Наравно, не желим ни да се осврнем на негативне чињенице везане за неке конкурсе одржане до сада (неисплаћивање награда, недодељивање награда, намештање награда...) јер оне спадају у групу негативних, и надам се изумирућих елемената наше архитектуре које сам већ споменуо. Подразумевам да овде причамо о озбиљним конкурсима чија би првонаграђена идеја довела до даљње разраде пројекта који ће својом реализацијом допринети и организатору и аутору и грађанима.

Са друге стране, радно искуство у Америци донело ми је сазнање да се већина послова закључује директно по позиву. Бржи радни ритам америчких архитеката не трпи ни мање количине утрошеног времена и рада него што је то код нас уобичајено, тако да рад на конкурсном задатку могу себи да приуште или развијене архитектонске фирме, које имају више послова у току, па могу да издвоје мало времена за рад на конкурсима, или студенти са више слободног времена и жеље за гласирањем нових идеја.

За развој архитектуре је битан доток нових

Скице које су "летеле" преко Атлантика

идеја које би усавршиле просторе око нас. Мислим да тај сталан узлет архитектуре може да се постигне само константним приливом нових идеја које би се исказале преко мање обимних и претерано честих конкурса. Тиме би и тек дипломирани архитекти имали шансу да покажу колико вреде, а исто тако, архитекти са сталним пословима и развијеним фирмама би морали да држе корак са временом кроз борбу са идејном конкуренцијом.

А Вечити проблем стручне публицистике није у изналажењу и публикавању лепих слика о архитектонским делима, већ у текстовима. Веома је мали број писмених људи који се баве писањем о архитектури.

Младих писаца о архитектури готово да уопште и нема. Да ли сте као архитекта, аутор пројеката и објекта који свакако заслужују пажњу стручне јавности, спремни да пишете, професионалне тумаче Ваших идеја, сматрате својим сарадницима, учесницима у укупном животу једне архитектонске приче, или сте и Ви склонили увреженом мишљењу да писци о архитектури треба да делују независно од аутора архитектонских дела, искључиво на основу "свог хобија", на аматерској основи, практично без икакве материјалне надокнаде за свој рад?

□ Дозволите да наставим са констатацијама из претходног одговора. За публикавање својих архитектонских дела, основни проблем архитекти представља време. За одређење архитектуре да се бави и практичним радом, и да публикује своје радове, потребна је огромна количина енергије и концентрације.

Мислим да је много практичнији тесан тимски рад колега које су се определиле за теоретски архитектонски рад и колега који раде у архитектонској пракси. Иницијатива колега који делују у области теорије архитектуре, да публикују своје анализе изведених дела, или нерезализованих идеја, и њихов подстрек колегама да пишу о сопственим делима, доноси обострану (вишестрану) професионалну и финансијску корист.

Верујем да је за живот укупне архитектонске професије, непроцењива улога промотера, који својом иницијативом, стручним маркетингом, завршавају процес изградње једног објекта.